

HORVÁTH GYÖRGY

A NYELV, AZ ÍROTT SZÓ, A TÖRTÉNELEM - MEGTARTÓ ERŐ

(Bence Lajos: írott szóval a megmaradásért)

Jugoszlávia felbomlása új tagállamokat "teremtett". Az egyes részek önálló életet kezdtek élni. Az ott lakó kisebbségek is reménykedhettek, úgy érezték, hogy a kisebbségi lét valóban létté válhat.

Bence Lajos kötetét ezt hivatott igazolni, ezt akarja elősegíteni. A tanulmányok, a kis rajzok egységet alkotnak, tükröt tartanak mindnyájunknak és a szlovéniai magyarság elé is. Az irodalomtörténet és a történelem ötvözete a könyv - mindegyik vonatkozást jól kiegészítve -, bár a szerző az elsőt emeli ki. Olyan ismereteket kapunk Szlovéniáról, a szlovéniai magyarságról, amelyek továbbgondolásra készítetnek, s e témakörben olvasásra, kutatásra inspirálnak.

Úgy tud a szerző magyar lenni, hogy elsősorban európai. A magyar gondolat, problémákat az általános embert normák alapján közelíti meg - erre ad példát, ezt erősíti az olvasóban. Nem átkozódik, nem sírkozik, a kisebbségi lét problémáitól indul, s keresi a megoldás útját, lehetőségét. Nagy értéknek tartjuk, hogy eljut oda, ahova 1926 táján eljutottak a sarlások. A kisebbségi lét keretei között - egy adott helyzetben - kell keresni a túlélés lehetőségeit, s ezeket realizálni, mert más út nincs. Ebben a rendkívül racionális gondolkodásban látjuk a könyv értékét, mert csak így valósulhat meg a cím: írott szóval a megmaradásért.

Dicséretes tény és tárgyyszerű a történelmi visszatekintés. Trianontól 1989-ig ad útmutató képet. Politikai szempontok alapján elemez a szerző, és helyesen összegez, amikor így fogalmaz: "A legnagyobb kár... a lelkekben történt..." mégis reménykedően mutatja be az 1959. utáni viszonyokat. Hangsúlyt ad a magyar politikai törekvéseknek, a minimális eredményeknek.

Az 1990 utáni állapotot úgy értelmezi, hogy a mérce: mennyire tudja a magyarság kihasználni alkotmányos jogait, s ebben hogyan segít a szlovéniai magyar értelmiség, hányan maradnak Örként a várban. Keresi a fegyvert is, és a sajtóhoz, a rádióhoz jut Bence.

Demográfiai elemzése is kiváló. Az adatok önmagukért beszélnek, s arról szólnak, hogy a megfélemlítésnek, a létbizonytalanságnak, az élni akarásnak milyen szerepe van. Szomorú tény, ha meg kell tagadnia valakinek a magyarságát (pedig sokan tették), de nem lehet és nem is szabad egyértelműen elítélni a gesztust.

Az oktatásügy elemzésére meggyőző érveket sorakoztat. Kimutatja, hogy az iskolában létszámbeli korlátozásokkal milyen módon szüntették meg a magyar tagozatokat. Észérvekkel megmagyarázza a kisebbségi iskolától a két nyelvű oktatásig tartó utat. Az olvasónak önkéntelenül is a megmaradás fogalma jut eszébe. Kiemeli, hogy a magyar iskolákban milyen sokat mondott a tantárgyak sorrendje és megnevezése: anyanyelv, történelem, földrajz és a köztársaság nyelve. Ezt olvasva elégedettek lehetnének, de a gyakorlat más.

Hiányolja az író a kisebbségvédelmet radikálisan vállaló lapot Szlovéniában, hiszen a magyar nyelvű újságok mindig a létért küzdöttek. A tömegtájékoztatás 1958-tól azonban sokat változott. Pozitív értelemben (bár nem eléggé), a szabadabb szelek az 1980-as évektől fújnak. A Muraszombati Rádió, majd a Muravidéki Magyar Rádió adott és ad műsort. Ki kell emelni a ljubljani televízió háromnyelvű adásait is.

A szlovéniai magyar irodalomról (1929-1989) vázlatosnak tűnő képet nyújt. Szünyog Sándort idézi: "A három évtizedre tekintve azt kell látnunk, hogy nemigen volt csillogás, nemigen volt ünnepegetés, hanem inkább egy felülmúlhatatlan belső törekvés, lázas alkotói munka és belső önépítés azért, hogy megmaradassunk lélektanra újabb és újabb alkotásokra ösztönözzen bennünket."

Kristálytisztán utal a tennivalókra: "értse meg úr és koldus, szegény és gazdag, hogy a magyar történelem szent tanítása az, hogy minden bajunkon csak magunk tudunk segíteni!" A szlovéniai magyar írók közül Vlag Lajos, Szünyogh Sándor, Varga József, Szomi Pál, Bati Zsuzsa, Sz. Kanyó Leona, Gábor Zoltán portréja kerül az olvasó elé.

Varga József Meddig magyar a magyar? című versében így ír:

"Anyánk szép nyelvét ne feledjétek,
Csábítsanak idegen hatások,
Pogány kötésű Dózsa fajta
Rokon, légy erős, szikla-smaragd!"

A Nem mindegy művében így:

"Sorsod ideköt - nem tagadhatod!
Magad, hited, fajad
el sem adhatod!"

A Muratáj című folyóirat is megtalálta helyét az öneszmélés, a nemzeti érzés, az identitás felébresztésére, a szlovéniai irodalom horizontjának tágítására, új törekvések, alkotók bekapcsolására. Fontos és élelítő erő ez a sajtóorgánium.

Bence valóságirodalom, tudományos irodalom fogalmakkal illeti a helytörténeti-történeti, politológiai tárgyú írásokat. A valóságirodalom jelentése azonban nem azonos a Sellyey József és Morvay Gyula képviselte szlovéniai irodalmi ábrázolási módszerrel.

Az anyaországi irodalommal, művészettel, néprajzzal is szoros kapcsolatban áll a szlovéniai irodalom. Bence Kerecsényi Edit, Horváth Károly, Tantalics Béla, Varga Zoltán kutatásait, írásait idézi, s rájuk hivatkozik.

A munka különösen nagy értékének tartjuk a jegyzetekben felsorolt irodalmat. Fejezetek szerint csoportosítja a felhasznált munkákat. (Gazdasági, jogi helyzet, demográfiai áttekintés; oktatásügy helyzete; sajtó; táj és hagyomány; szlovéniai magyar irodalom; az 1945 után megjelent irodalmi művek kronológiája; egyéb magyar nyelvű kiadványok). Érdeklődést kelt, alapot ad a témakörben való elmélyülésre. Jegyzéke alkalmas arra, hogy teljes képet kapjunk a szlovéniai magyarságról, problémáiról. Az irodalmi művek olvasására - inspirálással akarja rábizonyítani, hogy az ottani irodalom is szerves része, értéke a magyar kultúrának.

Érdekes és értékes képanyag teszi még teljesebbé a munkát.

A kis kötet sok-sok értékkel gazdagítja, ismeretekhez juttatja, közvetett módon is állásfoglalásra készíti az olvasót, s feltétlenül erősíti az identitástudatot, a kisebbségi magyarságért való aggodást. Ez elvezethet a cselekvéshez is. (Lendva, 1994.)

SZERZŐINK

Ady Endre (1877-1919)
Albert Gábor (1929) író - Budapest
Bacsó Gábor haditörténész - Nagykanizsa
Borbás György tanár - Zalaegerszeg
Egri Mária (1940) művészettörténész - Budapest
Egri Zsolt (1972) kritikus - Szombathely
Fodor András (1929) költő - Budapest
Forrai Eszter (1938) költő - Pécs
Gelenicsér Ferenc fotóművész - Székesfehérvár
Gesztesy András teológus, történész - Pécs
Gimes Katalin (1954) irodalmi szerkesztő - Budapest
Gyarkovics Tibor (1931) költő, drámaíró - Budapest
Horváth György (1939) tanár - Nagykanizsa
József Attila (1905-1937)
Kálnay Adél (1952) író - Dunaujváros
Lászlóffy Csaba (1939) költő, író - Kolozsvár
Lengyel András (1950) irodalomtörténész - Szeged
Lukács István (1958) egyetemi adjunktus - Budapest
Mama János (1949) költő - Budapest

Matyikó Sebestyén József (1951) költő - Siófok
Mellorisz Béla (1950) költő - Pécs
Milosevics Péter (1952) költő, író - Budapest
Monoszló Dezső (1923) költő - Pécs
Nyírtalvi Károly (1960) költő - Budapest
Radosztán Miklós
S. Rieder Zsuzsa
Ruff János (1947) tanár - Keszthely
Stepanovics Predrag író, műfordító - Budapest
Sokaszevic Dániel költő, műfordító - Pécs
Szepesi Attila (1942) költő - Budapest
Szoliva János (1936) költő - Nagykanizsa
Tamás Meryhért (1940) író - Budapest
Tör Ferenc (1955) történész - Keszthely
Tornai József (1927) költő - Budapest
Turczel Lajos (1917) irodalomtörténész - Pozsony
Tuskás Tibor (1930) kritikus, szerkesztő - Pécs
Vándor László (1949) régész, történész - Zalaegerszeg
Zsoldos Attila történész - Budapest

PANNON TÜKÖR

Kulturális folyóirat

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL:

Tiszteletadás Hamvas Bélának • Dienes Ottó: Mikrotheasz • Sava Babić: Marginálák Hamvas Béla szerbiai fogadtatásáról • Kelemen Zoltán: Tűj vagy örökség? (A Monarchia nyomai Hamvas művében) • Ami látszik, és ami nem (Döl Antal az életműről) • Hamvas Béla és Kemény Katalin írása: ✦ *Keresztury Dezső-emlékezete* • Kovács Sándor Iván tanulmánya • Keresztury Dezső és Zalaegerszeg • Németh G. Béla: A tanár úr ✦ Vasy Géza-Szabó Istvánról ✦ Alföldy Jenő Csanádi Imréről ✦ Petőcz András a fiatal irodalomról ✦ André András, Ács Jenő, Bisztray Ádám, Galambosi László, Géczy János, Kardos Ferenc, Kerék Imre, Lázár Tibor, Marvai Péter, Oláh András, Simek Valéria és Szegedi Kovács György versei ✦ Czigány Zoltán, Gian Nándor és Lászlóffy Csaba széppróbája ✦ Az irodalom visszavág • Fiatalok a Pannón Tükörben ✦ Testvérművészek ✦ Berentés Tamás háborús naplója ✦ Ács József, Baán Tibor, Buky László, Horpácsi Sándor és Tarján Tamás könyvisméltaja ✦ Simon József képei és Székely Attila fotói

1996

Ára: 95 Ft.